

Fig. 1. Hindsgavl Slot fra Peder Hansen Resen, *Atlas Danicus*, Kbh. 1677. – Hindsgavl Castle from Peder Hansen Resen's *Atlas Danicus*, Copenhagen 1677.

†KAPEL PÅ HINDSGAVL SLOT

Borgen Hindsgavl menes anlagt midt i 1200-tallet på en stejl bølge på vestsiden af Hindsgavlhalvøen. Herfra var der udsyn til skibsfarten på Lillebælt og til Hønborg over for på den jyske kyst, og man kunne observere indsejlingen til Kolding Fjord, i hvis bund Koldinghus rejser sig. Mod nord, øst og syd var banken omgivet af en voldgrav samt af sumpede, jævnlige oversvømmede engdrag. Selve borgen bestod af et antal bygninger placeret rundt langs bankens kanter, deriblandt fruerstuen mod vest og kongens bolig mod syd, begge rejst i tilknytning til et højt tårn i sydvest (jf. fig. 1).¹ Borgen var kongelig besiddelse

og sæde for lensmanden, og talrige kongebreve vidner om, at kongerne ofte opholdt sig her.

Et kapel på Hindsgavl Slot er ikke direkte nævnt i kilderne. Dets eksistens, i det mindste i senmiddelalderen og frem til slutningen af 1500-tallet, kan dog udledes af omtaler af gejstligt personale og gudstjenestelige handlinger på slottet i denne periode.² Således omtales 1461 Erich Kragh, 'kappellan på Hindsgavl'.³ 1505 er i dronning Christines hofholdningsregnskaber anført udgifter til en præst fra Middelfart for at holde messe på slottet,⁴ og i forbindelse med en klagesag over sognepræsten i Middelfart i 1588 (jf. s. 2227) blev

det aftalt, at lensmanden kunne kalde kapellanden til sig for at prædike i stedet for præsten.⁵

Om kapellets placering i borganlægget og dets fysiske udformning vides intet. Arkæologiske undersøgelser 1942–43 har påvist, at bygningerne på borgbanken blev ødelagt og genopført indtil flere gange,⁶ og forskellige kapelindretninger kan dermed have afløst hinanden. Intet af det ved udgravningerne fremkomne fundmateriale kan knyttes til kapellet.⁷

Under svenskekrigene led slottet en del skade, og i tiden efter satte forfaldet ind. Ved et uvejr 1694 skred borgbankens vestside i vandet sammen med fruerstuens gavl, og de ødelagte bygninger blev herefter solgt fra kronen og nedrevet.

KILDER OG HENVISNINGER

Jf. fortegnelse over arkivalier vedr. kirkerne i Odense Amt i almindelighed s. 52–54 og forkortelser vedr. Odense Amt s. 56–59.

Redaktion ved Rikke Ilsted Kristiansen. Engelsk oversættelse ved Joan F. Davidson. Redaktionssekretær Heidi Lykke Petersen. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet sept. 2010.

NOTER

¹ Elna Møller, »Hindsgavl Borgbanke«, *NMArb* 1944, 39–48. Banken måler på toppen ca. 75 m i diameter. Se også H. Hansen, »Kongeborgen Hindsgavl«, *ÅrbOdense*

og *Assens* 1921, 490–508, der gennemgår slottets historie ud fra skriftlige kilder og bl.a. bringer uddrag af synsforretninger 1643 og 1695. Endvidere Liselotte Uhrenholt, *Det middelalderlige Hindsgavl. Bygningshistorien belyst ud fra det arkæologiske materiale*, upubliceret hovedfagsspeciale i middelalderarkæologi, Århus Universitet, 2003, venligst udlånt af forfatteren. Bemærk også, at Resens nordpil i forhold til bygningerne er orienteret mod øst.

² Jf. f.eks. †kapel på Næsbyhoved Slot (s. 1891 f.).

³ *Repert* II, 1, nr. 1347 (30. sep. 1461).

⁴ *Dronning Christines Hofholdningsregnskaber*, William Christensen (udg.), Kbh. 1904, 132.

⁵ *KirkehistSaml* III, 5, 1884–86, 486.

⁶ *Møller* (note 1) 39–48.

⁷ Materialet omfattede ud over almindeligt husgeråd og værktøj bl.a. nogle glaserede fliser, skår af drikkeglas, kroge og glideskinner til armbrøster og et par bronzespænder, jf. *Møller* (note 1) 48. En akvamanile er angiveligt fundet på borgbanken, jf. Gorm Benzon, *Hindsgavl Slot*, Aalborg 1984, 52 (afbildet). De nærmere fundomstændigheder er ukendte, og *Uhrenholt* (note 1) 65 anfører, at kanden, der er i privateje, må betragtes som et løsfund. Den er formentlig et nedersaksisk arbejde fra første halvdel af 1200-tallet, jf. Otto v. Falke og Erich Meyer, *Romanischen Leuchter und Gefässe der Gotik*, Berlin 1935, 69 f., nr. 439 med fig. 412, og har form af en løve med tottet manke, slank krop med antydende ribben, bagudstemte bagben og løftet hale. Hanken er formet som en rudimentær drage. Sådanne kander blev i middelalderen benyttet ved præstens håndvask under messen, men kunne også anvendes i profan sammenhæng, jf. Michael Hütt, »Quem lavat unda foris...«, *Aquamanilien. Gebrauch und Form*, Mainz 1993, 17 ff. og 78 ff.; endvidere s. 65 ff.

†CHAPEL AT HINDSGAVL CASTLE

ENGLISH SUMMARY

The castle of Hindsgavl is thought to have been built in the mid 13th century, on a steep mound on the west side of Hindsgavl Næs (peninsula). It consisted of several buildings placed along the top of the mound with a high tower to the south west. There is no direct mention of a chapel in the sources, but in 1461 there is mention of a curate at Hindsgavl, and in 1505 a vicar from Middelfart was paid to hold masses at the castle. In 1588 the Lord Lieutenant was able to summon the curate from Middelfart to preach for him.

Nothing is known about the physical shape of the chapel or its location in the castle structure. Nor is it possible to link the find material that came to light during archaeological investigations in 1942–43 with the chapel. The castle suffered major damage in the 17th century wars against Sweden, and during a storm in 1694 the west gable of the ladies' bower collapsed into the water. After that the damaged buildings were sold off by the Crown and demolished.